

Živ projekt – sodelovanje in učenje

Living project – cooperation and learning

Tina Žagar Pernar, Tatjana Lotrič

Osnovna šola Naklo, Glavna cesta 47, 4202 Naklo, Slovenija
tina.zagar1@guest.arnes.si; tatjana.lotric@guest.arnes.si

Povzetek

V sodobnem svetu se človek na vsakem koraku srečuje z najrazličnejšo digitalno tehnologijo, zato je logično, da rabo le-te učitelji izkoriščamo v učnem procesu.

Kot učiteljici slovenščine spoznavava, da IKT omogoča ažurnejše, preglednejše, enostavnejše in privlačnejše sodelovanje tudi pri šolskem glasilu. Prav zato sva se odločili za uporabo finskega elektronskega učnega okolja eJournal, ki uporabniku ponuja možnost skupnega oblikovanja člankov (besedil, fotografij, slik, videoposnetkov, dokumentov in spletnih povezav), možnost izmenjave, spreminjanja in komentiranja le-teh. Tovrstno sodelovanje je temeljna dodana vrednost omenjenega delovnega okolja, ki je spletna stran ali elektronska pošta ne omogočata.

Prepričani sva, da tudi s tem vzgajamo kompetentnejšega uporabnika spletnih vsebin / storitev, a le, če se ga pravočasno opozori na zadrege, povezane z anonimnostjo, trivialnostjo vsebine in komentarjev ter s pretirano liberalizacijo pri jezikovni normativnosti.

Ključne besede: elektronsko učno okolje (EUO) eJournal, sodelovalno učenje, slovenščina, obravnava umetnostnih in neumetnostnih besedil pri pouku slovenščine, šolski časopis, medpredmetno povezovanje, kritičen uporabnik spletnih gradiv

Abstract

In the context of using digital technology every day it is only logical step for teachers to include it into school learning process.

As the teachers of Slovene language we realised that ICT enables more accurate, more easily scanned, easier and more attractive cooperation at the school gazette. That is why we decided to use Finnish electronic learning environment (ELO) eJournal which gives editors (pupils) the opportunity to publish an article (text, pictures, photos, video clips, documents, links to websites) together, to share, change, and comment it. This cooperation is an added value as it is no need to create any other website as a source for materials.

We believe that with this attitude we bring up more competent user of web materials / service. But nevertheless, the user has to be warned on problems, connected with anonymousness, triviality of the context and of the comments and with excessive liberalisation on language norm.

Key words: electronic learning environment (ELO) eJournal, cooperative learning, Slovene language, fiction and non-fiction text, school gazette, interdisciplinary connection, critical user of web materials

1 Uvod

Generacije učencev, ki se že od mladih nog srečujejo z najrazličnejšo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, so zagotovo prav zaradi vsakodnevne izpostavljenosti digitalni tehnologiji drugačne; prav te tehnologije odločilno vplivajo tudi na njihovo osebnost in na odnos do učenja ter predvsem na izkoriščanje najrazličnejših poti do učenja. Vse to pa predstavlja velik izziv tudi za učitelja, ki naj bi učenčevu primarno motiviranost za uporabo digitalnih medijev izkoristil v prid učnemu procesu.

Glede na prejšnje generacije otrok, ki so zrastle ob radiu in televiziji, želi današnja mladina¹ interaktivnost. Tako posamezne raziskave v ZDA že dokazujejo, da se je v zadnjih petih letih delež prostega časa, ki so ga mladi preživeli pred televizijo, zmanjšal v korist časa, ki ga otroci in mladi preživijo pred računalnikom. Verjetno lahko najdemo razloge za tako spremembo predvsem v vse hitrejši in zanesljivejši tehnologiji, v večji želji po interakciji z vrstniki doma in po svetu, v prevladujočem trendu o nujni prisotnosti v spletu (on-line), saj se nenehno nekaj dogaja in tako ničesar ne zamudiš, kot pravijo učenci, ter tudi v zavedanju, da lahko v spletu vsak trenutek povedo svoje mnenje, brskajo, kupujejo, se igrajo, kritizirajo, pišejo in raziskujejo.

Učence splet z vsemi oblikami informacij in interakcije (spletne strani, portali, forumi, klepetalnice ...) naravnost sili, da postanejo kritični uporabniki. Vsaka informacija, ki jo iščejo, mora biti izbrana med množico drugih, neuporabnih. Nujno je, da izbirajo med slabimi in dobrimi spletnimi stranmi, najdejo najugodnejšega ponudnika in najboljšo zabavo. Hkrati morajo znati tudi presoјati, s čimer imajo v praksi večje težave. Tako na primer na spletni strani www.dijaska.net najdemo množico že pripravljenih obdelav najrazličnejših domačih branj, vendar se zdi, da se dijaki ne odločajo za nadgradnjo, ampak vsako novo (dodano) gradivo poskuša delovati kot samostojno in najboljšo. Prav to pa zagotovo ne more biti princip učenja, o čemer sva avtorici prispevka razmišljali tudi pri osnovanju ideje spletnega glasila.

V zadnjih letih zanimanje za klasično obliko šolskega glasila upada. V ta namen sva avtorici izbrali finski model elektronskega učnega okolja eJournal, ki je preveden tudi v slovenščino. Glede na ugodne odzive učencev sva začrtano idejo spletnega glasila nadgradili z drugimi z učno snovjo povezanimi vsebinami in ustvarili elektronsko učno okolje (EUO), ki omogoča prikaz informacij (datoteke ali povezave s spletnimi stranmi), komunikacijo in prek nje izmenjavo informacij (e-pošta, forum, klepetalnica) ter shranjevanje in urejanje podatkov on-line.

V enoletnem uvajalnem obdobju se je izkazalo, da učenci na tak način radi pristopajo k delu ter aktivno sodelujejo tako pri tvorjenju sestavkov kot pri komuniciranju med seboj. Skoraj 8000 obiskovalcev eJournala zagotovo kaže na veliko odzivnost učencev, hkrati pa kar kliče k dejavni vlogi učitelja kot usmerjevalca dejavnosti. Že na začetku ustvarjanja delovnega okolja se je namreč pokazalo, da učenci nimajo razvitega samorefleksivnega čuta za sodelovanje v takem okolju, zato sva bili učiteljici pri nadaljnjem delu pozorni ne le na vsebinsko ustreznost besedil, pač pa tudi na slovnično primernost ter na vljudnost in vsebinskost pri komuniciranju. Zdi se nama namreč, da bo le že od mladosti dalje ozavešen uporabnik oz. sooblikovalec spletnih vsebin lahko kot odrasel prispeval h kakovostnemu sooblikovanju spletnega gradiva.

2 EJournal

Finski eJournal <http://ejournal.eduprojects.net/> (kot primer razmeroma preprostega in brezplačnega elektronskega učnega okolja) omogoča shranjevanje različnih vrst podatkov (besedil, audio- in videoposnetkov, spletnih povezav), asinhrono in sinhrono komunikacijo, oblikovanje spletne učilnice, sodelovanje med avtorji prispevkov (učenci in učitelji) in prostor za njihovo druženje ter zbir

¹ Belgijski raziskovalec Ludo Mateusen na podlagi teorije ameriškega znanstvenika dr. Idit Harel opredeljuje učenje sodobne generacije s 4 X-i: izkoriščanje (eXploring) informacij in idej, izražanje (eXpressing) idej in predstavitev znanja z uporabo digitalnih medijev, izmenjava (eXchanging) idej in postavljanje vprašanj ter spodbujanje (eXciting) učencev k predstavitvi novih znanj. Ilpo Halonen, Lute Mateusen, 2004: Educational Cooperation and Collaboration – ICT and International Project Work, University Printing House: Jyväskylä, Finland, 62.

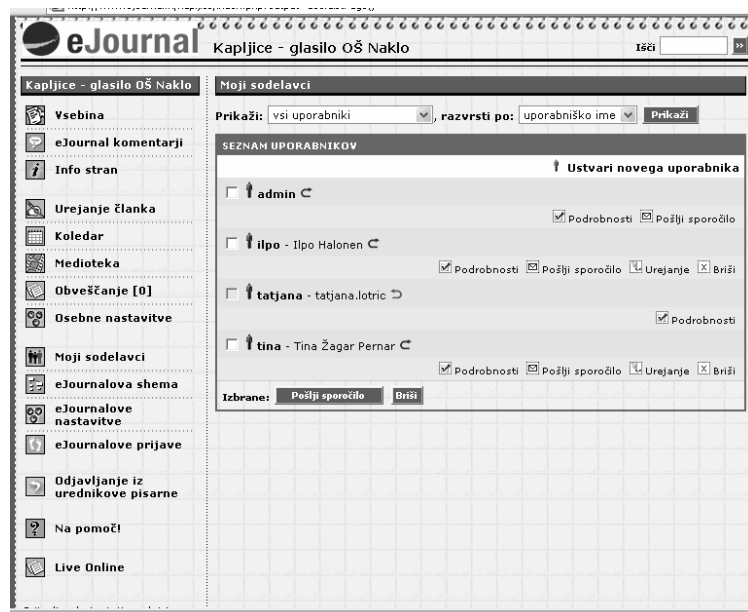
vsega gradiva in komentarjev na enem mestu, pri čemer vse dejavnosti potekajo prek spleta. Vzpodbuja tudi primerjavo, izmenjavo in razširjanje že objavljenih elektronskih gradiv in izdelkov.

eJournal je spletno okolje, enostavno za uporabo in prilagodljivo potrebam uporabnikov (učencev), ki se ga lahko naučijo uporabljati v 15–20 minutah. Urednikom (učencem) daje možnost skupnega oblikovanja člankov (besedil, fotografij, slik, videoposnetkov, dokumentov in spletnih povezav), možnost njihove izmenjave, spreminjanja in komentiranja le-teh. Hkrati uporabnikom ponuja seznanitev in praktično delo z raznovrstnimi spletnimi orodji. Pri tem se uporabniki ne naslanjajo le na lastne vsebine, pač pa izkoriščajo tudi neizčrpen vir spletnih učnih vsebin, ki učencem in učiteljem služijo kot podlaga ali dodatno gradivo za njihovo delo. E-novinarstvo (eJournalism) omogoča izmenjavo ter dopolnjevanje raznovrstnih vsebin (besedila, slike, zvoki in videi) in tvorjenje osnutkov ter objavo člankov, ki lahko nastajajo individualno ali v soavtorstvu več učencev. Tovrstno sodelovanje je temeljna dodana vrednost omenjenega učnega okolja, ki je spletna stran ali elektronska pošta ne omogočata. Nastalo gradivo lahko urednik objavi kot dostopno vsem ali ga za nepovabljenost javnost prikrije.

Avtorici sva v procesu dela v elektronskem učnem okolju eJournal (<http://ejournal.eduprojects.net/Kapljice>) ugotovili, kako se da interaktivno povezati pouk slovenščine, šolskega novinarstva (vključno z nastajanjem šolskega časopisa), delo z nadarjenimi in delo v projektu eTwinning. Učencem so tako na voljo njihove recitacije, kvizi in filmi, vezani na učne vsebine, radijske igre idr. Največji zagon pri delu v učnem okolju je bil zaznan pri ustvarjanju šolskega glasila, saj so učenci v praksi spoznali pot do objave svojega prispevka. Ta je potekala namreč prek njihovih vrstnikov (urednikov), ki so dobljene prispevke uredili po svojih sposobnostih in jih posredovali učiteljici (glavni urednici). Na ta način je npr. razredni časopis postal dostopen širšemu krogu bralcev, avtorji so prek komentarjev dobili povratne informacije o svojih prispevkih, drugim učencem iz generacije pa je služil kot model za pripravo in objavo njihovega razrednega glasila.

Slika 1: Uvodna stran eJournala

Slika 2: Uvodna stran šolskega glasila Kapljice

3 Sodelovanje in učenje v spletu

3.1 Oblikovanje prispevka

Prednost novih medijev s stališča učenja je samosvoja učna izkušnja, ki ne vključuje zgolj transmisije in položaja učitelja kot vsevednega odraslega. Učeči se lahko na tak način razvijajo lastne učne stile, ki vključujejo različne ravni; od osnovne informacije / naloge / projekta, pridobljenega s strani učitelja, brskanja po spletu, črpanja iz dostopnega elektronskega gradiva, do iskanja dodatnih informacij in nasvetov pri vrstnikih prek izobraževalnih portalov, spletnih strani in klepetalnic, ki nenazadnje lahko dajo tudi ideje za nadgradnjo in popravke.

Pri oblikovanju prispevkov se je pokazalo, da učenci nimajo razvitega čuta za avtorstvo spletnih prispevkov, zato sva morali posvetiti kar veliko pozornosti temu, da so doumeli, da se spletnega gradiva ne sme le preslikati in se pod kopijo dokumenta podpisati. Omenjeni problem je opazen že pri pouku, ko učenci že oblikovano gradivo nekritično in skoraj dobesedno uporabijo tudi v svojih seminarских nalogah in govornih nastopih. Vse to nedvomno kaže, da pomenu avtorske lastnine tudi učitelji posvečamo premalo pozornosti, zato se nama je zdelo pri postavljanju učnega okolja to eno od ključnih vodil pri usmerjanju. Ena od značilnosti kompetentnega bralca je tako po najinem mnenju tudi zavedanje o avtorski lastnini spletnih gradiv in tudi te se mora bralec tako kot vseh ostalih začeti zavedati že v mladih letih.

3.2 Objavljanje prispevka

Objavljanje vsebin, bodisi v elektronskem učnem okolju bodisi v forumih, zahteva od posameznikov, v tem primeru učencev, da se prijavijo s svojim imenom ali vzdevkom, kar iz navidezno varnega območja anonimnosti ustvari »odgovornega« uporabnika, ki mora hkrati paziti tudi na to, o čem govori in na kakšen način. Kljub javnosti foruma oz. v konkretnem primeru elektronskega učnega okolja eJournal vsebine ne smejo zlorabljati javnega prostora in ustvarjati pogojev za izražanje nestrpnih in sovražnih idej. Prav zato ima eJournal možnost nadzora in brisanja vseh neprimernih vsebin, komentarjev in stališč. Vendar se urednikova (učiteljeva) dejavnost ne more in ne sme zaključiti le pri cenzuri, ampak se mora, kot se je pokazalo tudi v primeru eJournala, učitelj pogovoriti z uporabniki o ustrezni kulturi komunikacije in odgovornosti. Težko je sicer verjeti, da bi katerikoli

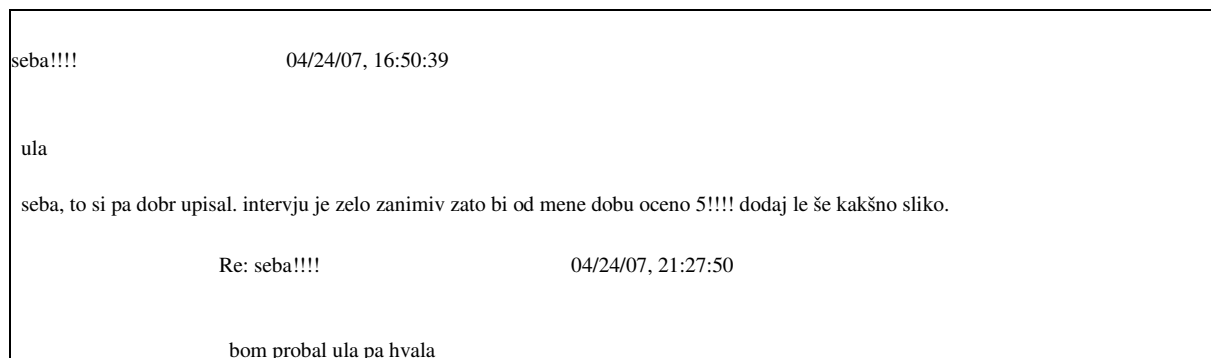
vzgojno-izobraževalni mehanizmi vplivali na otroke, da ne bi posegli po sovražnem govoru, vendar so se učenci po pogovoru zavedali neprimernosti izražanja tovrstnih stališč in s tem početjem zaključili.

3.3 Komentarji

Učno okolje eJournal omogoča tudi komunikacijo med učenci. Na ta način lahko učenci sodelujejo v medsebojnih razpravah glede postavljenih učnih vsebin oz. si izmenjujejo raznovrstne informacije. Ker ponuja eJournal tudi komentiranje že postavljenega gradiva, sva učence vzpodbujali k čim številčnejšim odzivom na vsebino okolja. Menili sva, da bodo učenci na ta način najlažje razvili kritičen odnos do ponujenega. Že pri pouku (kar opažajo tudi ostali učitelji) je namreč vidno, da je sposobnost kritičnega vrednotenja vsebine problematična. Učenci svojih sodb ne znajo utemeljiti z ustreznimi argumenti, njihov odziv na učiteljevo vprašanje o mnenju je običajno medel ali ga sploh ni. Tako sva skušali učencem pojasniti, da izraženo mnenje še ni utemeljena sodba, saj neutemeljeno mnenje avtorju prispevka še ne more dati povratnih informacij, kako naj prispevek izboljša (nadgrajevanje gradiv je v eJournalu prav tako omogočeno). Redka so bila torej stališča, da je treba še kaj dodati in popraviti, čeprav so bile vse take navedbe tudi upoštevane, saj so otroci izkazali veliko pripravljenost za nadaljnje delo.

Prav tako sva želeli učence seznaniti z dejstvom, da avtor gradiv na spletu ni anonimen. Ob nastanku učnega okolja so se učenci namreč na nekatera od gradiv odzivali skrajno neustrezno oz. žaljivo do avtorjev. Izkazalo se je, da so vzrok temu osebne zamere, zato smo posebno pozornost namenili temu, da bi pojasnili namen in vlogo komentarjev. Ker je bila večina komentarjev dotlej anonimna, sva poskušali na učence čim bolj vplivati z idejo, da je treba »za svojimi besedami stati« s podpisom (vsaj osebno ime). Le tako in seveda z utemeljeno argumentacijo lahko namreč učenec vzpostavi stik z avtorjem prispevka in hkrati razvije svoj čut za odgovornost.

Poleg velike svobode govora pri pisanju komentarjev, kar je moč videti tudi iz spodnjega primera, vlada liberalizacija tudi pri jezikovni normativnosti.

Slika 3: Primer komentarja

Stališče, da kot učiteljici slovenščine in odgovorni urednici zaradi javnosti glasila in reprezentativnosti (OŠ Naklo) zahtevava vsaj minimalno normativnost, je po pogovoru z učenci vendarle prevladalo soglasje z najino zahtevo, čeprav je bila s tem nehote ustvarjena samocenzura. Učenci so bili v svojih izjavah poslej previdnejši in tudi bolj pozorni na slovnično in pravopisno pravilnost. Še vedno pa je ostal problem pretirane jezikovne interference (zlasti iz angleščine) in tudi precejšnje trivialnosti komentarjev. Ti so večinoma še vedno ostali na ravni kratke pohvale.

4 Zaključek

Opisan sodobni pristop v poučevanju želi vzpodbujati interakcijo v odnosu: učitelj–učitelj, učitelj–učenec, učenec–učitelj, učenec–učenec, povezanem z učnimi vsebinami. Izkazalo se je namreč, da so

učenci do postavljenih vsebin pristopali radi, se na objavljene vsebine tudi odzivali in izrazili pripravljenost za sodelovanje, kar je vidno v številu obiskov spletne strani in ocenah člankov. Med glavnimi prednostmi elektronskega učnega okolja eJournal tako avtorici izpostavljata enostavno uporabo, dostopnost in brezplačnost, shranjevanje in strukturiranje gradiv, njegovo socializacijsko vlogo in poglobljanje znanja. V primerjavi z e-pošto in spletno stranjo pa eJournal ponuja lažji nadzor (komentarji), boljšo organizacijo, možnost skupnega oblikovanja člankov (besedil, fotografij, slik, videoposnetkov, dokumentov in spletnih povezav) ter možnost izmenjave, spreminjanja in komentiranja prispevkov.

Ob realizaciji projekta v tem šolskem letu sva se odločili, da bo v prihodnjem šolskem letu glede na letošnje izkušnje poudarek na treh segmentih:

- pisanje kakovostnih člankov, ki se s časom dopolnjujejo, in s tem oblikovanje spletne strani v eJournalu z vsem gradivom, povezanim z določeno temo,
- navajanje učencev na argumentirano podajanje stališč in
- spodbujanje učenja učenec-učenec.

Literatura

- [1] Erjavec, K. & Volčič, Z. (1999). Medijska pismenost: priročnik za učitelje osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- [2] eJournal: Tutorial Editors-in-chief, Comp@ct / IPM-Tools (2006), Palma de Mallorca.
- [3] Kmecl, M. et al. (2002). Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [4] Košir, M. et al. (1999). Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Izbirni predmeti: Vzgoja za medije. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [5] Lotrič, T. & Žagar Pernar, T. (2007). EUO EJOURNAL, Splet izobraževanja in raziskovanja z IKT, SIRIKT 2007. Uredili: Vreča, M. & Bohte, U. Kranjska Gora 19.—21. apr. 2007. Ljubljana: Arnes, str. 164.
- [6] Perovič, T. & Šipek, Š. (1998). TV novice. Ljubljana: Študentska založba.

Dostopno v spletu

- [1] Comp@ct, dosegljivo na: <http://www.htk.tlu.ee/compact/compactive/> (10. 6. 2007)
- [2] EJournal, dosegljivo na: <http://ejournal.eduprojects.net/> (10. 6. 2007)
- [3] Hot Potatoes version 6, dosegljivo na: <http://hotpot.uvic.ca/> (10. 6. 2007)
- [4] MIRK 2005, dosegljivo na: <http://www.vsezavse.com/mirk/index.php?lokacija=2&jezik=si> (10. 6. 2007)
- [5] MŠZŠ, Učni načrt za slovenščino, dosegljivo na: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Slovenscina_obvezni.pdf (10. 6. 2007)
- [6] SIRIKT 2007, dosegljivo na: <http://www.arnes.si/sirikt/program.html> (10. 6. 2007)

Strokovni življenjepis

Tatjana Lotrič (1976) je profesorica slovenskega jezika in diplomirana novinarka. Nadaljuje s podiplomskim študijem. Sedmo leto poučuje na OŠ Naklo slovenščino in izbirni predmet vzgoja za medije: televizija ter interesno dejavnost novinarski krožek, vodi pa tudi multimedijško delavnico za nadarjene učence. Na šoli je koordinatorka za mednarodni projekt Comenius. Vključuje se v

mednarodne projekte eTwinning. Peto leto je zunanja ocenjevalka pri zaključnem preverjanju znanja. Vodila je mentorsko mrežo šol za slovenščino prek Zavoda za šolstvo. Pri gradivu za izbirna predmeta Vzgoja za medije: Tisk in Televizija je sodelovala kot recenzentka. Leta 2005 je z delavnico Z digitalnim fotoaparatom do filma sodelovala na 10. mednarodni konferenci MIRK 2005, leta 2007 pa z delavnico EUO (elektronsko učno okolje) eJournal na mednarodni konferenci SIRIKT 2007.

Tina Žagar Pernar (1976) je profesorica slovenskega jezika in univerzitetno diplomirana literarna komparativistka. Nadaljuje s podiplomskim študijem. Šesto leto poučuje na OŠ Naklo slovenščino ter interesno dejavnost novinarski krožek, vodi pa tudi delavnico o radijski igri za nadarjene učence. Vključuje se v mednarodne projekte eTwinning. Peto leto je zunanja ocenjevalka pri zaključnem preverjanju znanja v devetletni OŠ. Vodila je mentorsko mrežo šol za slovenščino prek Zavoda za šolstvo. Pri izdaji učnega gradiva za 7., 8. in 9. razred pri Založbi Mladinska knjiga je sodelovala kot recenzentka. Drugo leto sodeluje v predmetni komisiji za slovenščino. Leta 2005 je z delavnico Z digitalnim fotoaparatom do filma sodelovala na 10. mednarodni konferenci MIRK 2005, leta 2007 pa z delavnico EUO (elektronsko učno okolje) eJournal na mednarodni konferenci SIRIKT 2007.